

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ПАРХОМЕНКО Ірина Миколаївна

УДК 330.33:656.61

**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
МОРСЬКОЇ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська морська академія».

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Примачов Микола Тимофійович,
Національний університет «Одеська морська академія» Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економічної теорії та підприємництва на морському транспорті.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гораль Ліліана Тарасівна,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Міністерства освіти і науки України,
проректор з науково-педагогічної роботи;

доктор економічних наук, професор
Парубець Олена Миколаївна,
Національний університет «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

Захист відбудеться „26” березня 2021 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Національному університеті «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 335.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий „23” лютого 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Морська транспортна галузь є важливою складовою розвитку економіки України, яка на основі використання переваг міжнародного поділу праці здатна формувати необхідне підґрунтя для зміни траєкторії розвитку національної економічної системи в напрямі соціально-економічного зростання та техніко-технологічної модернізації суспільного виробництва. Реалії функціонування вітчизняної морської транспортної галузі характеризуються широкою палітрою проблем, з-поміж яких: технологічно застаріле обладнання, скорочення внутрішнього та зовнішнього попиту на морські перевезення, втрата позицій у світовій системі морських перевезень тощо. Змінити наявний стан вітчизняної морської галузі за рахунок внутрішніх резервів неможливо, а отже, актуалізується питання щодо наукового обґрунтування нових підходів до формування та реалізації її інноваційно-інвестиційного потенціалу, і на цій основі вирішення завдань формування конкурентних переваг такої галузі та отримання економічних вигід.

Питання функціонування морської транспортної галузі та її регулювання досліджують як закордонні, так і вітчизняні науковці, серед яких: М. Бурмистров, Н. Вдовенко, О. Гонта, В. Жихарева, В. Ільчук, М. Котлубай, І. Лапкіна, Г. Махуренко, О. Парубець, М. Примачов, А. Раховецький, Є. Сич, В. Савченко, Н. Ткаленко, К. Шапошников, Costas Grammenos, Gerd Aberle, Eva Molnar, Wojciech Suchorzewski та багато інших. Наукові погляди щодо формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі представлені у працях таких учених, як: О. Антіпова, А. Вороніної, М. Денисенка, О. Ковтун, О. Ляшенко, А. Переседи, В. Пилипіва, Є. Сича, Л. Федулової, К. Хорішко та інших.

Віддаючи належне фаховому опрацюванню вченими-економістами питань формування інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, доцільно акцентувати увагу на необхідності подальших наукових пошуків. Зокрема, уваги потребує розробка ефективного інструментарію державного регулювання досліджуваної галузі. Недостатньо розкритими залишаються питання щодо інституціонального забезпечення реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі.

Складність та важливість дослідження зазначених питань і стала визначальним чинником вибору теми дисертаційної роботи, зумовила мету та завдання, свідчить про її актуальність, теоретичну та практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено в рамках науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська морська академія» за темами:

– «Стабілізація і розвиток морського та річкового транспорту України» (номер державної реєстрації 01171U000310), де авторкою систематизовано прогресивний світовий досвід стимулювання розвитку морської транспортної галузі та обґрунтовано можливості його адаптації в Україні;

– «Програма соціально-економічного розвитку морських портів України» (номер державної реєстрації 01171U000310), у межах якої дисертанткою обґрунтовано стратегічні напрями державного регулювання

формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України для забезпечення умов її ефективного розвитку.

Для досягнення визначеної мети були поставлені такі завдання:

- поглибити поняттєво-категоріальний апарат теорії управління інвестиціями та обґрунтувати теоретичні підстави формування інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі;

- охарактеризувати вплив держави на формування та реалізацію інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі;

- висвітлити світову практику стимулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі та виявити можливості її ефективного використання в умовах України;

- виявити проблеми розвитку морської транспортної галузі в Україні, у тому числі в контексті формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу;

- розробити рекомендації щодо вдосконалення інструментів державного впливу на процеси формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України;

- надати теоретичне обґрунтування декомпозиції механізму формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі;

- обґрунтувати методичні положення з оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку морської транспортної галузі.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, науково-практичні аспекти формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: *синтезу, індукції, дедуції* – для впорядкування та уточнення змісту термінологічного апарату обраної проблематики; *статистичні методи обробки даних, методи угруповань і порівняння, аналітичні методи* – для оцінювання сучасного стану розвитку морської транспортної галузі в Україні; *наукового абстрагування* – для розробки рекомендацій і пропозицій, визначення цілей та напрямів удосконалення механізму формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі; *метод логічного узагальнення* – для формулювання висновків; *графічний метод* – для схематичного представлення наукових результатів дослідження.

Статистичну й фактологічну основу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують діяльність морської транспортної галузі, аналітичні матеріали та звітні дані Міністерства інфраструктури України та його підрозділів, Міністерства розвитку економіки,

торгівлі та сільського господарства України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Євростату, Всесвітнього економічного форуму, монографії, збірники наукових праць, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, інтернет-ресурси та власні напрацювання авторки.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дослідження, що визначають наукову новизну одержаних результатів, які є особистим здобутком авторки та виносяться на захист, полягають у наступному:

удосконалено:

- теоретичний підхід до розкриття змісту системи регулювання формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, який розгорнуто в теоретичній (висвітлення функціональних характеристик базових та комплементарних підсистем, мети, завдань, сукупності принципів розбудови) та практичній (деталізація ринкового та державного інструментарію регулятивного впливу, окреслення напрямів та результатів такого регулювання) площинах. На відміну від усталених напрацювань, представлена система містить вичерпну сукупність структурних складових, що дають змогу реалізувати раціональні управлінські рішення щодо залучення інвестицій для фінансування розвитку морської транспортної галузі та її техніко-технологічної модернізації;

- науково-концептуальні засади розробки та впровадження механізму формування і реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України, що передбачає використання взаємодіючих і взаємодоповнюючих елементів, які являють собою складну, багаторівневу й ієрархічну структуру, репрезентовану у вигляді сукупності комплексних підсистем (нормативно-правова, організаційно-адміністративна, фінансово-економічна, екологічна, інформаційна та регулююча), використання якого сприяє ефективному поєднанню сукупності методів, принципів, функцій та інструментів впливу на рівень забезпечення розвитку морської транспортної галузі, що, у свою чергу, орієнтовано на зміцнення останнього та сприяє стійкості національної економіки в цілому;

- методичний підхід до оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, який ґрунтується на індикативному підході та включає показники, що характеризують ресурсну, інтелектуальну, інфраструктурну та інноваційну складові його формування і, на відміну від наявних підходів, дозволяє їх розглядати у площині прийняття управлінських рішень з обґрунтування стратегічних заходів щодо нарощення інноваційно-інвестиційного потенціалу досліджуваної галузі. Це дозволило посилити наукову аргументацію рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі;

- науковий підхід до встановлення взаємозв'язку між рівнем розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі та сукупністю факторів і умов її функціонування (внутрішні та зовнішні) в частині обґрунтування порядку розрахунку показників, що характеризують можливості

формування і реалізації такого потенціалу, який структуровано за такими етапами: 1) характеристика об'єкта дослідження; 2) статистична обробка; 3) діагностика результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу; 4) прогнозування рівня забезпечення результативності реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу; 5) формування висновків та коригуючих дій. Такий підхід дає змогу провести комплексне оцінювання результативності реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі та запропонувати шляхи модернізації вказаного процесу;

дістало подальшого розвитку:

- поняттєво-категоріальний апарат у частині уточнення змісту дефініції «інноваційно-інвестиційний потенціал», який запропоновано розглядати як цілісну систему, яка містить сукупність факторів, інноваційно-інвестиційних ресурсів, соціо-еколого-економічних принципів, що перебувають у взаємодії та створюють можливості для освоєння інвестиційних ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку. Такий підхід розвиває наукові підвалини обґрунтування резервів нарощення інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі;

- обґрунтування стратегічних домінант державної політики щодо нарощення інноваційно-інвестиційного розвитку морської транспортної галузі, які оформлено в такі блоки: гармонізація національного законодавства з положеннями європейських актів щодо контролю державою портів та відповідності вимогам держави прапора; імплементація конвенції Міжнародної морської організації; підвищення рівня безпеки морської транспортної діяльності; надання фінансової підтримки стратегічно важливим інвестиційним проєктам та сприяння залученню приватних інвестицій у портову інфраструктуру; осучаснення методичних підходів до формування системи портових тарифів; покращення умов ведення бізнесу в портах та активізація механізму боротьби з корупцією; сприяння розвитку мультимодальності та вдосконаленню логістичних технологій у морських портах. Реалізація запропонованих напрямів дозволить створити необхідні передумови для інноваційного розвитку морської транспортної галузі;

- рекомендації з імплементації у вітчизняну практику ефективних напрацювань розвинених країн світу щодо нарощення інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, які передбачають: 1) концесію державних стивідорних компаній; 2) оновлення морського флоту; 3) розбудову інноваційної інфраструктури морських портів і будівництво спеціалізованих комплексів; 4) розробку механізмів оснащення морських портів логістичними системами VTMS і SafeSeaNet; 5) створення умов взаємодії всіх стейкхолдерів системи, що дозволить підвищити рівень інноваційно-інвестиційного розвитку морської транспортної галузі.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що основні теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження доведені до рівня конкретних пропозицій і дають можливість підвищити результативність реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України.

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження використані в роботі: Іллічівської філії ДП «Адміністрація морських портів України» (довідка № 04/15-06-11 від 08.12.2019 р.) при імплементації стратегічних напрямів державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку морської транспортної галузі; «Staff Centre Shipmanagement LTD» (довідка № 124 від 10.06.2019 р.) під час оцінювання стану формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі; ТОВ «Незалежний морський сюрвей» (довідка № 0724/SA137 від 16.10.2019 р.) при формуванні стратегічних напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку морської транспортної галузі.

Окремі висновки та результати дисертації щодо параметрів формування і реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі використовуються в навчальному процесі Національного університету «Одеська морська академія» при викладанні навчальних дисциплін «Глобальний транспортний ринок», «Підприємство в торговельному судноплаванні», «Антикризове управління в торговельному судноплаванні», «Управління ефективною діяльністю судноплавних компаній» (Довідка № 251 від 07.06.2020 р.).

Особистий внесок здобувача Дисертаційна робота є самостійно виконаним і завершеним науковим дослідженням. Теоретичні узагальнення, наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані авторкою особисто та є її науковим доробком. Обсяг особистого внеску у працях дисертантки, опублікованих у співавторстві, наведено у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи доповідалися і обговорювалися на міжнародних і вітчизняних наукових, науково-практичних конференціях, зокрема: «Економіка, фінанси та управління: проблеми і сучасні шляхи розвитку» (Львів, 2015 р.); «Фірма та ринок в умовах інституціоналізації економічного розвитку» (Одеса, 2012 р.); «Чорноморський регіон: комплекс транспортних комунікацій між Європою, Азією та іншими континентами» (Одеса, 2012 р.); «Стратегії розвитку транспортного комплексу України: Виклики та можливості» (Одеса, 2012 р.); «Проблеми управління, економіки, екології та права в розвитку транспортного комплексу України» (Одеса, 2011 р.); «Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем в умовах реформування залізничного транспорту: управління, економіка і технології» (Київ, 2011 р.); «Економіка і маркетинг в умовах всесвітньої інтеграції: проблеми, досвід» (Донецьк, 2010 р.); «Збірник тез Судноводіння» (Одеса, 2010 р.); «Тенденції розвитку світового транспортного ринку» (Одеса, 2010 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 23 наукових працях, з них: 7 статей у наукових фахових виданнях; 1 – у наукових виданнях інших держав; 9 публікацій апробаційного характеру; 6 публікацій, які додатково розкривають зміст дисертації. Загальний обсяг публікацій – 7,35 друк. арк., з них особисто авторці належать 6,85 друк. арк.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 233 сторінки комп'ютерного тексту. Робота містить 18 таблиць, 22 рисунки, 4 додатки. Список використаних джерел налічує 206 найменувань, які розміщені на 5 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено зв'язок роботи з науковими темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення і апробацію результатів.

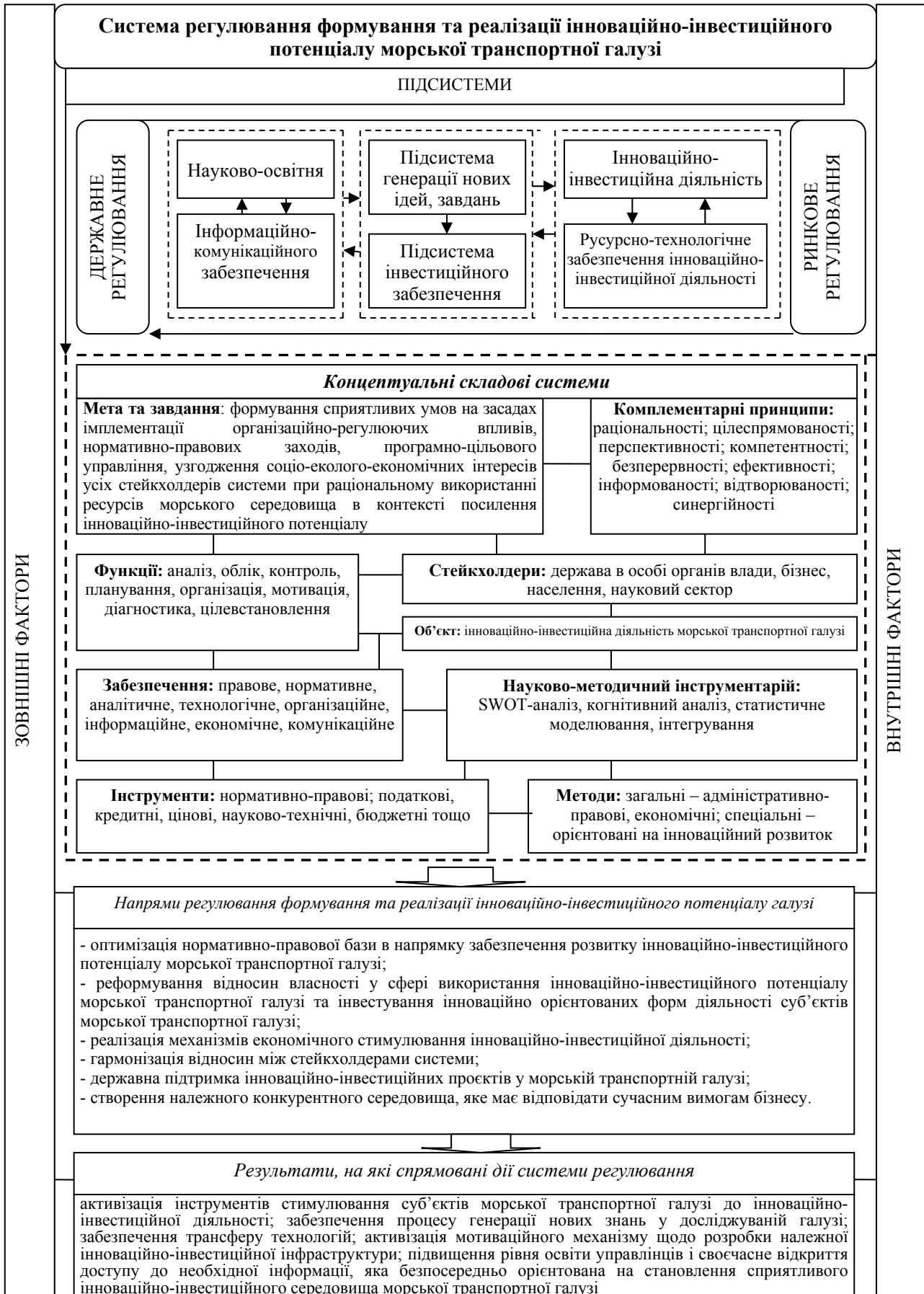
У першому розділі – **«Теоретичні засади формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі»** – розвинуто наукове бачення сутності інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі; конкретизовано концептуальні засади щодо впливу держави на формування та реалізацію інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі; агреговано світовий досвід стимулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі та намічені перспективи його адаптації в Україні.

У результаті вивчення поняттєво-категоріального поля, яке безпосередньо стосується проблеми дослідження, визначено, що інноваційно-інвестиційний потенціал розглядається з позиції системного підходу та характеризується наявністю синергійного ефекту. Проведене дослідження дозволило визначити інноваційно-інвестиційний потенціал як систему формування інноваційно-інвестиційних ресурсів з огляду на фактори та умови, які створюють можливості для проведення інноваційно-інвестиційної діяльності, акумуляції та освоєння інвестиційних коштів у контексті забезпечення інноваційного розвитку. Інноваційно-інвестиційний потенціал включає інноваційну та інвестиційну складову, які формуються під впливом ресурсного, інтелектуального, інноваційного й інфраструктурного потенціалів.

Дослідження наявних теоретико-концептуальних підходів до систематизації факторів формування і реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі стало основою для уточнення переліку таких акторів у розрізі наступних ознак: зовнішні (фінансово-економічний інструментарій державного та ринкового регулювання; диверсифікованість джерел фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності; зовнішньоекономічна та інноваційно-інвестиційна політика держави; політичний стан у країні тощо); внутрішні (рівень формування інноваційно-інвестиційної культури; інтелектуальний капітал; рівень техніко-технологічного забезпечення; рівень інвестиційної спроможності галузі, організованість управління інтелектуальною власністю тощо).

В роботі обґрунтовано архітектоніку системи регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, яка ґрунтується на принципах раціональності розподілу функцій держави й ринку у таких процесах (рис. 1).

Рис. 1. Архітектура системи регулювання формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі
Джерело: розроблено авторкою.

Така система взаємопов'язаних елементів побудована на стійких ієрархічних зв'язках, які передбачають реалізацію сукупності заходів щодо у наступних напрямках: активізація інструментів стимулювання суб'єктів морської транспортної галузі до інноваційно-інвестиційної діяльності; забезпечення процесу генерації нових знань у досліджуваній галузі; розробка моделі взаємодії між стейкхолдерами системи (наукою, морською транспортною галуззю, державою, громадськістю); забезпечення трансферу технологій; активізація мотиваційного механізму щодо розробки належної інноваційно-інвестиційної інфраструктури в національній економіці загалом та морській транспортній галузі зокрема; підвищення рівня освіти управлінців і своєчасне відкриття доступу до необхідної інформації, яка безпосередньо орієнтована на становлення сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища морської транспортної галузі. На відміну від існуючих, такий підхід передбачає тісну взаємодію всіх груп стейкхолдерів, високий рівень відповідальності і професіоналізму, що сприятиме розширенню можливостей збалансованого розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі.

У результаті аналізу розвитку морської транспортної галузі в зарубіжних країнах виокремлено базові моделі впливу держави на формування та реалізацію її інноваційно-інвестиційного потенціалу: перша – характеризується відсутністю регулюючої дії органів влади (США); друга – передбачає потужний управлінський вплив на розвиток морської транспортної галузі, цим самим контролюючи та стимулюючи питання реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу галузі (Туреччина, Єгипет); третя – морська транспортна галузь на рівні відповідних центральних органів влади перебуває під компетенцією якогось багатогалузевого міністерства (зазвичай це країни ЄС). Таким чином, до успішних практик формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі розвинутих країн віднесено: програмно-цільовий характер інноваційно-інвестиційних заходів; комплексність у забезпеченні розвитку морської транспортної галузі; розвиненість моделей фінансування галузі; активне використання форм державно-приватного партнерства; наявність відповідної інфраструктури.

Доведено, що для забезпечення результативності формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі актуальною є імплементація позитивного світового досвіду в частині: використання концесії як практичної форми залучення інвестицій у розвиток морської транспортної галузі; підтримка розвитку морської транспортної інфраструктури на засадах злагодженої взаємодії всіх стейкхолдерів, формуючи цим самим потужну комунікаційну модель між державою і бізнесом; інтеграції морської транспортної галузі у глобальну логістичну мережу ЄС TEN-T; розробки механізмів оснащення морських портів логістичними системами VTMISS і SafeSeaNet, зміцнення портової інфраструктури; сприяння легітимності та прозорості організації інвестиційних конкурсів у сфері

підтримки морської транспортної галузі; створення наукових парків, технополісів на території морських портів.

У другому розділі – «Оцінка стану та тенденцій розвитку морської транспортної галузі України та її інноваційно-інвестиційного потенціалу» – здійснено аналіз сучасного стану розвитку морської транспортної галузі в Україні; проаналізовані фактори, які впливають на формування інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі та ідентифіковані сучасні проблеми його реалізації; оцінено рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі в Україні.

Аналіз динаміки і параметрів розвитку морської транспортної галузі України дозволив визначити, що експорт послуг наданих суб'єктами морської транспортної галузі у 2019 р. порівняно з попереднім знизився на 15,5 %, у свою чергу, імпорт залишається практично не змінним (зріз на 0,2 % у порівнянні з попереднім роком), що дає підстави стверджувати про погіршення результатів діяльності суб'єктів морської транспортної галузі (табл. 1). Частка обсягу морського транспорту, представленого в офіційній статистичній базі, становила лише 1,4 % до загального обсягу транспортних послуг, що свідчить про зниження попиту на морські перевезення. Також встановлено негативну динаміку показників вантажних перевезень морським транспортом, які є низькими в порівнянні з представленими іншими видами транспорту та у 2019 р. на кінець періоду дослідження становили лише 0,57 % від загального обсягу перевезень. Рівень зношеності портової інфраструктури України станом на 2018 рік – 84 %. Рейтинг України у розрізі індексу якості портової інфраструктури у Глобальному індексі конкурентоспроможності, свідчить про зниження субіндексу якості інфраструктури за останні 10 років (з 74-го до 81-го місця). Водночас, за якістю портової інфраструктури у 2019 році Україна посіла 96-те місце, що на 20 пунктів нижче ніж у 2009 році.

Таким чином, можна стверджувати, що стан функціонування морської транспортної галузі України перебуває на незадовільному рівні через значне скорочення морського флоту, застарілість морських транспортних суден, обладнання, відсталість технологічних процесів, методів та інструментів організації транспортних перевезень.

За результатами SWOT-аналізу реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України ідентифіковані проблеми й диспропорції розвитку, які потребують врегулювання, а саме: жорстка диференціація морських держав у сфері володіння торговим флотом; слабкість соціо-еколого-економічних обґрунтувань щодо перспективного розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу; фрахова залежність зовнішньоторговельних відносин, зменшення обсягів фрахового виторгу; зростання частки кредитів у структурі представлених інвестиційних ресурсів ключових зовнішньоторговельних партнерів для України; застарілість транспортних засобів; зниження інноваційної активності установ морської транспортної галузі, які реалізують інноваційну діяльність та ін.

**Динаміка показників функціонування
морської транспортної галузі України у 2010-2019 рр.**

Показник	Рік							Темп росту, 2019/ 2009%
	2010	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Експорт послуг морського транспорту, тис. дол. США	1234311,6	1123732,6	850878,8	735935,8	661619,1	612112,3	523237,5	42,4
Імпорт послуг морського транспорту, тис. дол. США	143070,3	195795,1	243651,7	191729,0	141180,7	222770,1	222996,3	155,9
Обсяг перевезення вантажів морським транспортом, млн т	4	3	3	3	3	2	2	50,0
Індекс обсягу перевезення вантажів морським транспортом (% до попереднього року)	87	99	95	117	92	74	84	*
Вантажооборот на морському транспорті, млн ткм, у т. ч.:	5171,6	3224,4	4072,4	3862,1	2538,7	2848,6	1815,8	35,1
- закордонне	4922,6	2984,7	3852,7	3408,4	2216,0	2375,2	1555,9	31,6
- каботажне	249,0	239,7	219,7	453,7	322,7	473,4	245,9	98,8
Перевезення пасажирів морським транспортом, тис. осіб, у т. ч.:	6646	6642	29	26	30	29	72	1,1
- міжнародне	528	906	21	16	19	11	1	0,2
- каботажне	6118	5736	8	10	11	18	71	1,2
Якість портової інфраструктури у Глобальному індексі конкурентоспроможності								
Рейтинг	2008-2009	2009-2010	2011-2012	2013-2014	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Якість інфраструктури загалом	74	79	71	70	69	75	78	81
Якість портової інфраструктури	76	80	96	94	108	96	93	96

Джерело: побудовано на основі офіційних даних Державної служби статистики України та даних The Global Competitiveness Report.

Проведений аналіз особливостей формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України, факторів, які на неї впливають, і ідентифікація проблем розвитку, спонукало до проведення комплексного оцінювання розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі на основі авторської методики (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка рівня розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України у 2014-2019 рр.

Складові інноваційно-інвестиційного потенціалу	Вага складової	Рік						Відхилення показника 2019 р. до 2014 р., %
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Ресурсна	0,30	8,15	7,40	6,20	6,18	5,05	5,77	-29,2
Інтелектуальна	0,20	12,31	12,26	11,04	10,87	10,58	9,98	-19,0
Інфраструктурна	0,25	11,04	10,63	10,97	9,98	9,73	8,22	-25,0
Інноваційна	0,25	5,70	7,20	7,18	6,10	5,86	5,09	-10,7
Інтегральний показник рівня розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі	1	37,18	34,50	32,42	30,86	28,59	25,06	-32,6

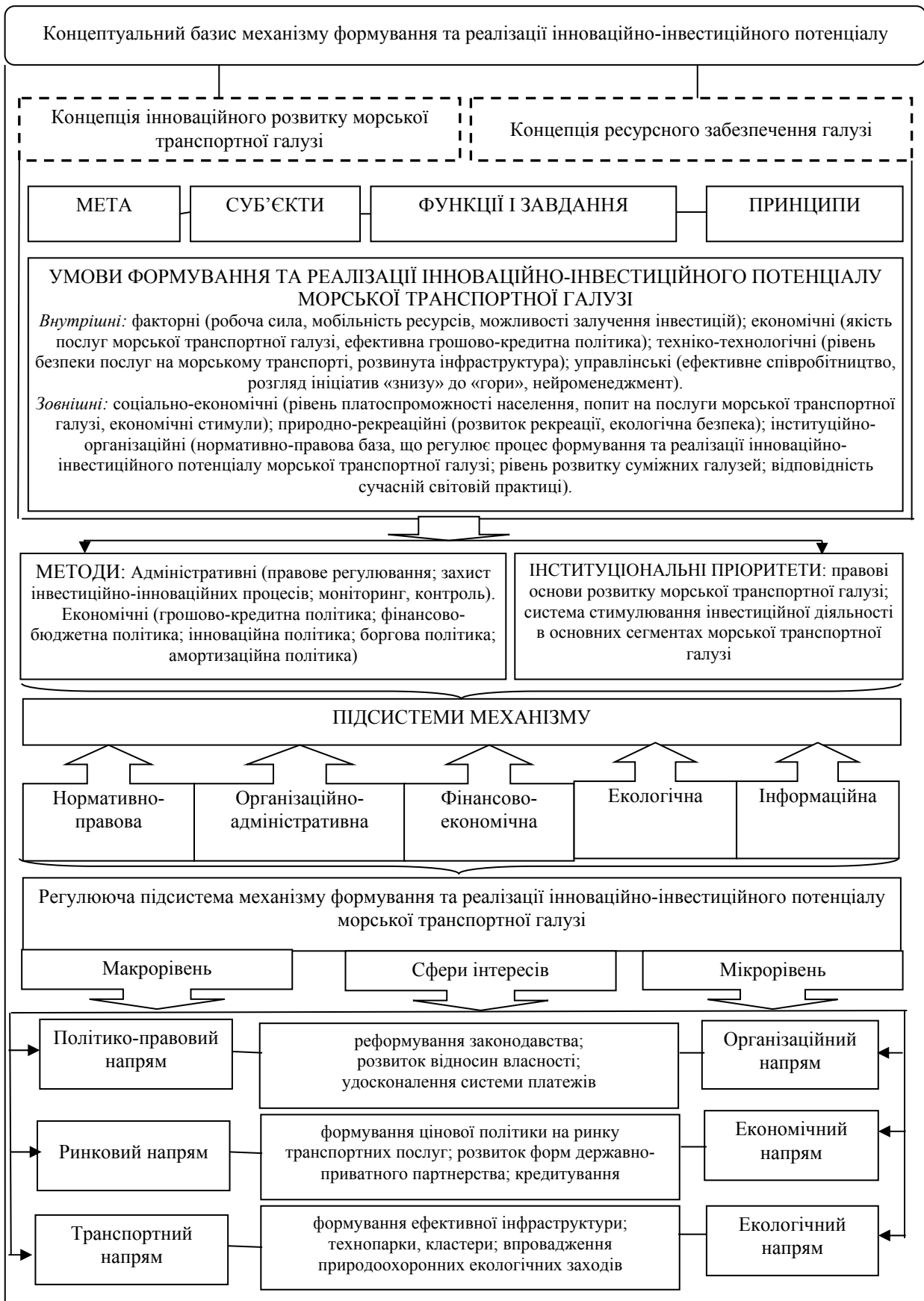
Джерело: розраховано авторкою.

Встановлено, що оптимальний діапазон рівня розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі становить від 80 % і вище. Найвище значення згаданого показника становить 37,18 % у 2014 р. Суттєвий вплив на інноваційно-інвестиційний потенціал морської транспортної галузі України має ресурсна складова. Показники рівня інноваційно-інвестиційного потенціалу засвідчують звужений розвиток морської транспортної галузі, що актуалізує необхідність розробки варіативності заходів, спрямованих на інноваційно-інвестиційний розвиток морської транспортної галузі та відновлення конкурентних позицій на транспортних ринках України та світу. У цьому контексті особливої ваги набувають пропозиції щодо підвищення інвестиційної привабливості країни загалом та морської транспортної галузі зокрема; створення зовнішніх і внутрішніх умов для підтримки розвитку інфраструктурної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу й залучення інтелектуальних ресурсів; активізація НДДКР у галузі, у тому числі на засадах ефективної інтеграції з науковими установами; адаптація вітчизняного законодавчого поля до вимог ЄС щодо безпеки морських перевезень; підтримка на належному техніко-економічному рівні базових активів морських торговельних портів та ін.

У третьому розділі – **«Напрями удосконалення процесу формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України»** – запропоновано напрями вдосконалення інструментів державного регулювання формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України; обґрунтовано декомпозицію механізму формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі; розроблено методичні положення з оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України.

В роботі розвинуто наукову аргументацію напрямів вдосконалення інструментів державного регулювання формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України, зокрема, за рахунок обґрунтування взаємопов'язаних принципів вибору та комбінування таких інструментів (стратегічної орієнтованості використання; врахування дії ринкових механізмів; структурно-функціональної децентралізації сфер впливу). Систематизовано інструменти державного впливу на процеси формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України за такими групами: модернізація інституціональної складової (підтримка розвитку державно-приватного партнерства, форм самоорганізації морського транспортного бізнесу і споживачів послуг); фінансово-інвестиційне забезпечення (активізація практики міжнародного кредитування проєктів у сфері розбудови інноваційної морської транспортної інфраструктури; оптимальність управління інвестиційними програмами з метою забезпечення ефективної реалізації поставлених стратегічних цілей); інформаційно-технологічне забезпечення (дотримання принципу інклюзивності щодо надання послуг із морських перевезень; процес об'єктивізації статистичної звітності); адаптація вітчизняної нормативно-правової бази до європейських стандартів (нейтралізація формалізму у ході формування і реалізації стратегічних завдань розвитку потенціалу галузі; адаптація міжнародних стандартів інноваційно-інвестиційного розвитку до вітчизняних реалій); зміни в організаційно-економічному механізмі (детінізація морського транспортного бізнесу; підвищення рівня якості й безпечності морських транспортних послуг; дотримання конкурентних умов на ринку, формування міжгалузевих транспортних кластерів); інноваційний розвиток (генерація і реалізація соціо-еколого-економічних інновацій у морській транспортній галузі).

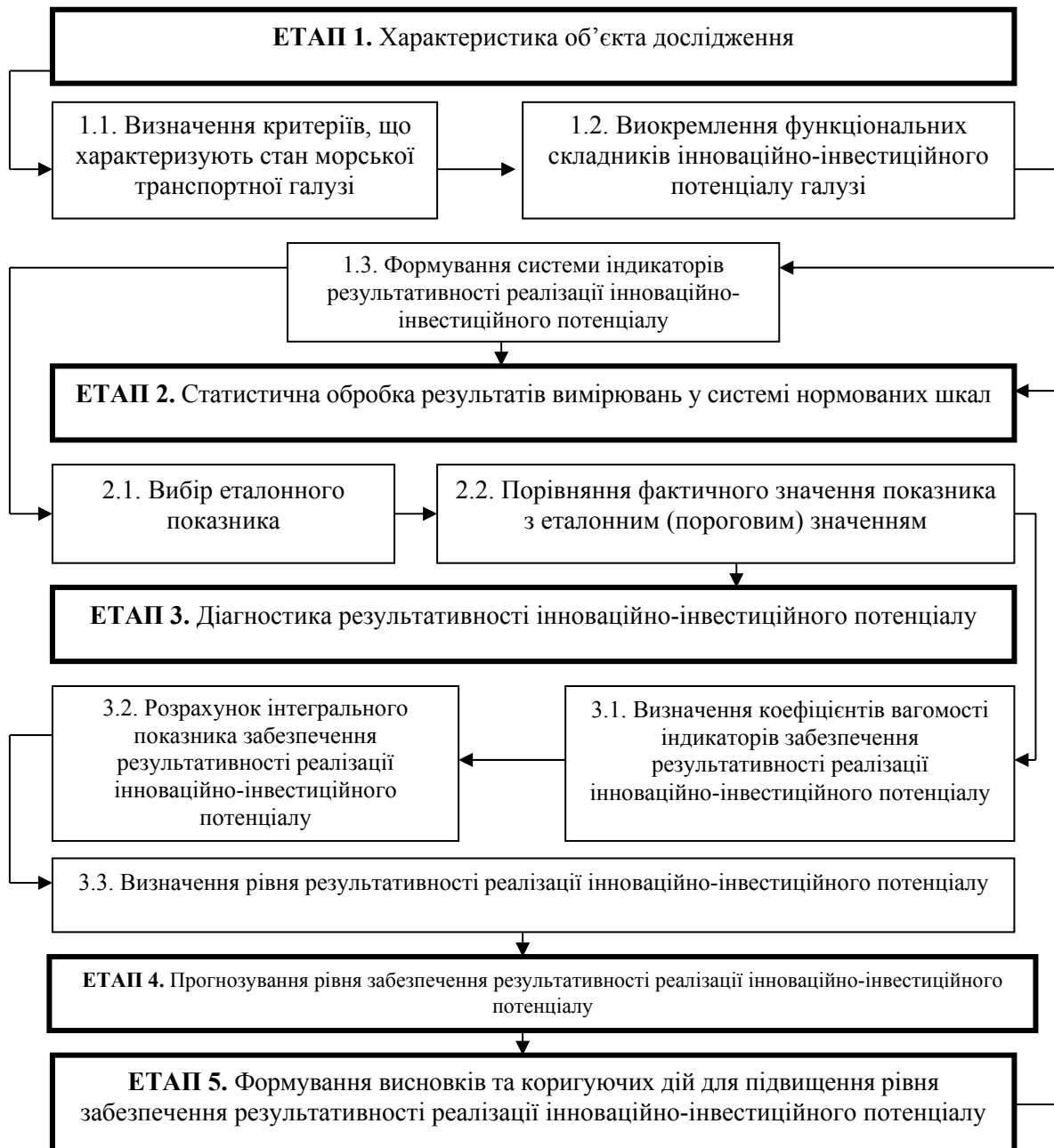
У роботі доведено, що рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі залежить від консолідованої дії структуроутворюючих важелів та методів впливу, які визначають темпи та можливості нарощення такого потенціалу. У цьому контексті, надано теоретичне обґрунтування структурної будови механізму формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, який запропоновано розглядати через сукупність методів (економічно-адміністративних), принципів, завдань, функцій та інструментів впливу на згадані процеси (рис. 2).

Рис. 2. Графічне представлення механізму формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України

Джерело: розроблено авторкою.

Доведено, що важливим напрямом вдосконалення підходів до реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України є формування достовірного інформаційного підґрунтя для прийняття управлінських рішень щодо залучення інвестиційних ресурсів для фінансування проєктів розвитку морської транспортної галузі, які сприятимуть її модернізації. В рамках окресленого напрямку, запропоновано науково-методичний підхід до оцінки результативності реалізації інноваційно-інвестиційного розвитку такої галузі (рис. 3).

Рис. 3. Теоретична конструкція методики оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі

Джерело: розроблено авторкою.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено обґрунтування теоретико-методичних засад і розроблено практичні рекомендації щодо формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України для забезпечення умов її ефективного розвитку. Проведене дослідження дало змогу сформулювати такі теоретичні та науково-практичні висновки:

1. Траєкторія розвитку морської транспортної галузі напряму залежить від рівня її техніко-технологічної оснащеності та здатності надавати сучасні та якісні послуги. Вирішення таких завдань вимагає мобілізації значних обсягів інвестиційних ресурсів, які будуть спрямовані на фінансування проєктів модернізації галузі. У цьому контексті важливим є розуміння інноваційно-інвестиційного потенціалу та його специфічних рис у розрізі морської транспортної галузі. На підставі дослідження наукових поглядів на зміст інноваційно-інвестиційного потенціалу та їх синтезу було надано авторське трактування даної дефініції, яку запропоновано розглядати з позиції системного підходу та розкрито через сукупність інноваційно-інвестиційних ресурсів, соціо-еколого-економічних принципів, що перебувають у взаємодії та створюють можливості для освоєння інвестиційних ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку.

2. Охарактеризовано умови формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі шляхом систематизації факторів впливу (зовнішні та внутрішні). Встановлено, що державне регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, створюючи тим самим умови для вирішення завдань її модернізації. В роботі репрезентовано теоретичну конструкцію системи регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, яка ґрунтується на принципах раціональності розподілу функцій держави й ринку у таких процесах. Вказано, що для інноватизації діяльності суб'єктів морської транспортної галузі важливою є державна підтримка морського флоту й портів.

3. Узагальнено ключові напрями стимулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, які набули поширення у міжнародній практиці, насамперед це: дієве нормативно-правове забезпечення; програмно-цільовий характер інноваційно-інвестиційних заходів; доступність послуг морської транспортної галузі; активне використання форм державно-приватного партнерства та інші. Обґрунтовані можливості імплементації світового досвіду у вітчизняну практику. При цьому, наголошено на необхідності забезпечення ефективної взаємодії всіх стейкхолдерів у процесі розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі та врахуванні соціально-економічних, екологічних і організаційних особливостей функціонування такої галузі тощо.

4. За результатами проведеного аналізу тенденцій функціонування морської транспортної галузі України встановлено коло проблем, які звужують її розвиток, зокрема: структурна деформація, порушення міжгалузевих зв'язків і пропорцій, динамічна технологічна деградація, слабкість соціо-еколого-

економічних обґрунтувань щодо перспективного розвитку галузі тощо. Доведено, що для обґрунтування вибору сегменту виходу на ринок морських транспортних послуг необхідним є аналіз сильних сторін операторської діяльності. У цьому контексті, запропоновано методику оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі у розрізі ресурсної, інтелектуальної, інфраструктурної та інноваційної складових.

5. Обґрунтовано, що необхідним є вдосконалення інструментів державного регулювання формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України у таких напрямках: задоволення потреб споживачів у належних морських транспортних послугах; формування ефективної морської транспортної інфраструктури; налагодження системи стратегічного управління морською транспортною галуззю.

6. Здійснено теоретичну концептуалізацію механізму формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, який ґрунтується на положеннях системного підходу й концепції інноваційно-інвестиційного розвитку та орієнтований на подолання існуючих суперечностей і проблем фінансування інноваційного розвитку такої галузі. Визначено його ключові (мета, завдання, функції, принципи, суб'єкти, об'єкт, методи й інструменти) та специфічні (напрями регулювання формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу галузі) структурні складові, дія яких орієнтована на досягнення синергетичного ефекту.

7. Запропоновано методичний інструментарій оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України, який включає послідовну реалізацію сукупності етапів: характеристика об'єкта дослідження; статистична обробка; діагностика результативності інноваційно-інвестиційного потенціалу; прогнозування рівня забезпечення результативності реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу; формування висновків та коригуючих дій. Сформований підхід враховує специфічні характеристики процесів формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Пархоменко І. М. Морський транспортний комплекс в системі міжнародних економічних відносин. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2018. Вип. 2(63). С. 16-24. [фахове видання; наукометричні бази: Index Copernicus, Crossref]. (0,65 друк. арк.)

2. Примачов М. Т., **Пархоменко І. М.** Інноваційні напрямки розвитку підсистем морського транспорту. *Вісник Одеського Національного Університету*. 2015. Т. 20. Вип. 2/2. С. 37-40. [фахове видання]. (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок авторки: представлено механізм розвитку інноваційного потенціалу морської транспортної галузі*. (0,35 друк. арк.).

3. Пархоменко І. М. Суднобудування – мультиплікатор розвитку суміжних концентрів економіки України. *Методи та засоби управління розвитком*

транспортних систем. 2012. Вип. 19(1). С. 20-30. [фахове видання]. (0,55 друк. арк.)

4. Пархоменко І. М. Методичні основи оцінки інвестиційних та інноваційних проектів морської транспортної індустрії. *Економічні інновації*. 2012. Вип. 50. С. 107-114. [фахове видання]. (0,65 друк. арк.)

5. Пархоменко І. М. Обґрунтування стратегії сталого позиціонування національного морського транспортного комплексу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. Вип. 20. С. 14-19. [фахове видання]. (0,5 друк. арк.)

6. Пархоменко І. М. Ефективність активізації інвестиційного розвитку судноплавного комплексу України. *Економічні інновації*. 2011. Вип. 46. С. 186-191. [фахове видання]. (0,6 друк. арк.)

7. Пархоменко І. М. Особливості обліку управлінських рішень в системі фінансового забезпечення на морських транспортних підприємств України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. Вип. 35. С. 167-170. [фахове видання]. (0,4 друк. арк.)

**Статті у періодичних наукових виданнях інших держав,
які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку
та/або Європейського Союзу:**

8. **Irina Parkhomenko**, Natalia Primacheva *Ukraina w procesie globalizacji rynku frachtowego. Współczesna Gospodarka: Contemporary Economy Electronic Scientific Journal* 2013. Vol. 4 Issue 1. P21-31. URL: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-ff1867a0-8eb9-4d28-8801-cad2777cf279> (0,6 друк. арк.). *Особистий внесок авторки: розкрито потенціал розвитку морської транспортної галузі України в умовах глобалізації*. (0,35 друк. арк.)

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Пархоменко І. М. Критерії інноваційного розвитку ринку морської торгівлі. *Економіка, фінанси та управління: проблеми і сучасні шляхи розвитку: матеріали підсумкової міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 25-26 грудня 2015 року) : у 3 частинах. / ГО «Львівська економічна фундація»*. Львів : ЛЕФ, 2015. Ч. 1. С. 20-22. (0,2 друк. арк.)

10. Пархоменко І. М. Стратегії сталого позиціонування національних судноплавних компаній. *Фірма та ринок в умовах інституціоналізації економічного розвитку*: збірник матеріалів науково-практичної конференції; 27-29 вересня 2012 р. / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2012. Ч. 2. С. 18-21. (0,2 друк. арк.)

11. Пархоменко І. М. Чорноморський транспортний комплекс в системі стійкості глобального ринку морської торгівлі. *Чорноморський регіон: комплекс транспортних комунікацій між Європою, Азією та іншими континентами*: XI Міжнародна конференція. Одеса, 2012. С. 66-68. (0,2 друк. арк.)

12. Пархоменко І. М. Україна і «Зелене судноплавство». *Стратегії розвитку транспортного комплексу України: Виклики та можливості (Проблеми управління, економіки, екології та права відносно розвитку транспортного комплексу України)*: матеріали II Всеукраїнської науково-

практичної конференції, м. Одеса, 19-20 квітня 2012 р. / [під наук. ред. Котлубей О. М.] ; НАН України, Ін-т пробл. та екон.-екол. дослідж. Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2012. С. 62-64. (0,2 друк. арк.).

13. Пархоменко І. М. Перспективи розвитку суднобудування в Україні. *Проблеми управління, економіки, екології та права в розвитку транспортного комплексу України* : матеріали наук.-практ. конф., м. Одеса, 16-17 червня 2011 р. / Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2011. С. 93-95. (0,2 друк. арк.).

14. Пархоменко І. М. Фактори реалізації інноваційних технологій на ринку судноремонту. *Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем в умовах реформування залізничного транспорту: управління, економіка і технології* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Сер. «Економіка управління». Київ : ДЕТУТ, 2011. С. 153-155. (0,2 друк. арк.).

15. Пархоменко І. М. Інноваційний напрямок розвитку торгового флоту. *Економіка і маркетинг в умовах всесвітньої інтеграції: проблеми, досвід* : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. Донецьк : ДРУК - ІНФО, 2010. С. 24-27. (0,3 друк. арк.).

16. Пархоменко І. М. Організаційно-технічні фактори конкурентної стійкості транспортного комплексу. *Збірник тез Судноводіння*. Одеса, 2010. С. 35-39. (0,3 друк. арк.).

17. Пархоменко І. М. Ефективність інноваційних технологій в управлінні технічної надійністю торгового флоту. *Тенденції розвитку світового транспортного ринку* : матеріали науково-практичної конференції (Одеса, 22-23 квітня 2010 року) : доповіді і тези доповідей / відп. ред. Н. Т. Примачов. Одеса : Одеська національна морська академія. «ІздатІнформ», 2010. С. 16-18. (0,25 друк. арк.).

Інші публікації, які додатково відображають результати дослідження

18. Пархоменко І. М. Теоретичні основи формування цін фрахтового ринку. *Морське право та менеджмент: еволюція та сучасний виклик* : зб. наук. праць ОНМА. 2017. Вип. 11. С. 241-243. (0,2 друк. арк.).

19. Пархоменко І. М. Удосконалення системи управління судноплавними компаніями. *Морське право та менеджмент: еволюція та сучасний виклик* : зб. наук. праць ОНМА. 2016. Вип. 10. С. 170-173. (0,2 друк. арк.).

20. Пархоменко І. М. Закономірності формування структури судноплавного комплексу України. *Морське право: історія, сучасність, перспективи розвитку* : зб. наук. праць ОНМА. 2014. Вип. 8. С. 227-231. (0,2 друк. арк.).

21. Пархоменко І. М. Вимоги до адекватності морських торгових портів. *Морське право: Актуальні питання Теорії та практики* : зб. наук. праць ОНМА. 2012. Вип. 6. С. 213-216. (0,2 друк. арк.).

22. Пархоменко І. М. Удосконалення системи управління на підприємствах морського транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С.56. (0,1 друк. арк.).

23. Пархоменко І. М. Стратегічні пріоритети відновлення статусу морської держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 34. С. 53-54. (0,1 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Пархоменко І. М. Формування та реалізація інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2021.

Дослідження присвячено обґрунтуванню теоретичних та практичних засад формування і реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України. Визначено, що до інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі належать науково-виробничі й системно-організаційні складові, які безпосередньо поділяються на інтелектуальні, ресурсні, інституціональні та інноваційні, яким характерна фаза імплементації. Охарактеризовано вплив держави на формування та реалізацію інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі; Узагальнено ключові напрямки стимулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, які набули поширення у міжнародній практиці. Обґрунтовані стратегічні напрями щодо вдосконалення інструментів державного регулювання формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України. Запропоновано наукову концептуалізацію механізму формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі, дія якого орієнтована на нейтралізацію існуючих суперечностей і проблем. Надано пропозиції щодо удосконалення інструментарію оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу морської транспортної галузі України, який включає послідовну реалізацію обґрунтованої сукупності етапів.

Ключові слова: морська транспортна галузь, інноваційно-інвестиційний потенціал, розвиток, механізм, державне регулювання, державна політика, інноваційно-інвестиційний розвиток.

АННОТАЦИЯ

Пархоменко И. М. Формирование и реализация инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли Украины. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Национальный университет «Черниговская политехника». – Чернигов, 2021.

Исследование посвящено обоснованию теоретических и практических основ формирования и реализации инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли Украины. Определено, что к инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли относятся научно-производственные и системно-организационные составляющие, которые непосредственно делятся на интеллектуальные, ресурсные, институциональные и инновационные. Отмечено, что инновационно-инвестиционный потенциал

целесообразно позиционировать как целостную систему, которая содержит совокупность факторов, инновационно-инвестиционных ресурсов, социо-эколого-экономических принципов, находящихся во взаимодействии, которые создают возможности для освоения инвестиционных ресурсов с целью обеспечения инновационного развития отрасли. Определено влияние государства на формирование и реализацию инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли. Установлено, что государственное регулирование играет ключевую роль в обеспечении развития инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли. Указано на необходимость государственной поддержки морского флота и портов и обеспечении контроля за социально-экономической результативностью товарных, транспортных и денежных потоков в морской транспортной отрасли.

В работе, на основании изучения зарубежного опыта, обоснованы направления стимулирования инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли, прежде всего это: создание эффективного нормативно-правового обеспечения; программно-целевой характер инновационно-инвестиционных мероприятий; обеспечение доступности услуг морской транспортной отрасли; активное использование форм государственно-частного партнерства и др. Определены возможности имплементации мирового опыта в отечественную систему регулирования развития инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли. Акцентируется внимание на необходимости взаимодействия всех стейкхолдеров в процессе развития инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли и принятии во внимание социально-экономических, экологических и организационных особенностей функционирования данной отрасли. По результатам проведенного анализа состояния морской транспортной отрасли Украины, констатировано системный кризис в отрасли, характерными свойствами которого являются: структурная деформация, нарушение межотраслевых связей и пропорций, динамическая технологическая деградация, слабость социо-эколого-экономических обоснований по перспективному развитию отрасли.

Обоснованы стратегические направления совершенствования инструментов государственного регулирования формирования и реализации инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли Украины.

В работе предложено теоретическое обоснование структуры механизма формирования и реализации инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли, действие которого ориентировано на нейтрализацию существующих противоречий и проблем финансирования инноватизации ее дальнейшего развития. Определены ключевые (цель, задачи, функции, принципы, субъекты, объект, методы и инструменты) и специфические (направления регулирования формирования и реализации инновационно-инвестиционного потенциала отрасли) структурные компоненты такого механизма, консолидированное действие которых направлено на достижение синергетического эффекта.

Разработаны методические положения по оценке инновационно-инвестиционного потенциала морской транспортной отрасли Украины, которые структурированы при помощи следующих этапов: характеристика объекта исследования; статистическая обработка; диагностика результативности инновационно-инвестиционного потенциала; прогнозирования уровня обеспечения результативности реализации инновационно-инвестиционного потенциала; формирование выводов и корректирующих действий.

Ключевые слова: морская транспортная отрасль, инновационно-инвестиционный потенциал, развитие, механизм, государственное регулирование, государственная политика, инновационно-инвестиционное развитие.

ABSTRACT

Parkhomenko I. M. Formation and realization of innovation and investment potential of the maritime transport industry of Ukraine. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.03 – economy and management of a national economy. – Chernihiv Polytechnic National University. – Chernihiv, 2021.

The research is devoted to substantiation of theoretical and practical bases of formation and realization of innovation and investment potential of the maritime transport branch of Ukraine. It is determined that the innovation and investment potential of the maritime transport industry includes research and production and system-organizational components, which are directly divided into intellectual, resource, institutional and innovative, which are characterized by the implementation phase. Factors influencing the formation of innovation and investment potential of the maritime transport industry (external and internal) are systematized. The architecture of the system for regulating the formation and implementation of innovation and investment potential of the maritime transport industry is presented. The key areas of stimulating the regulation of the development of innovation and investment potential of the maritime transport industry, which have become widespread in international practice, are summarized. The strategic directions of the state policy in the field of formation and realization of innovation and investment potential of the maritime transport branch of Ukraine are substantiated. The scientific conceptualization of the mechanism of formation and realization of innovation and investment potential of the maritime transport branch which action is focused on neutralization of existing contradictions and problems is offered. Proposals for improving the tools for assessing the effectiveness of the implementation of innovation and investment potential of the maritime transport industry of Ukraine, which includes the consistent implementation of a set of stages.

Key words: maritime transport industry, innovation and investment potential, development, mechanism, state regulation, state policy, innovation and investment development.